

Week van 25 tot 31 juli 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 6

ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F

HET WOUD VAN HOUTHULST

- Houdt haar! gebood Wilhelm.

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : p. maand : 10 F ; 3 m. : 30 F ; 6 m. : 60 F ; 9 m. : 90 F ; 12 m. : 120 F

Postchequerekening nr. 88.61

Uitgeverij : J. Hoste N. V.

Em. Jacquemainlaan 105, Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stijns, Kunstlaan 20, Brussel 4

KORTE INHOUD

Martha Legein en Frans Hoornaert, uit Houthuist in West-Vlaanderen, trouwen enkele dagen vóór de eersten wereldoorlog. Frans is opgeroepen en vertrekt dadelijk na de bruiloft om zijn compagnie te vervoegen. Gust Legein, Martha's broer, meldt zich aan als vrijwilliger. Hun jongste zuster Bertha, is bevriend met een Duitser, Fried genaamd, welke zich wanneer het oorlog geworden is, in het bos verbergt. De rijke landeigenaar, Mijnheer Desmedt, een lierefluiter, brengt Bertha's hoofd op hol met zijn geschenken en mooie woorden. Martha vertrekt met haar schoonvader en Jozef Lauwe, een dorpsgenoot, naar Aarschot, om Frans te bezoeken. De Duitsers zijn daar en plunderen de huizen en steken ze in brand na honderd en vijftig gijzelaars gefusileerd te hebben. Het drietal tracht te ontkomen zonder Frans te hebben gezien. Baron Zweder van Hooglinde vraagt aan boer Legein of Bertha op het kasteel mag komen wonen als gezelschapsdame van de barones. 's Nachts klopt Fried aan Bertha's venster en verwijt haar dat ze hem niet meer bezoekt in het bos.

Ze gelukt erin Fried te laten vluchten en wordt 's anderendaags door haar moeder naar 't kasteel Hooglinde gebracht. Maar helemaal gerust is Bertha nog niet. Dokter Deblauwe is gevonden met een messteek in de schouders en Bertha heeft het mes erkend als dat van Fried. Intussen zijn Martha, boer Hoornaert en Jozef Lauwe teruggekeerd van Aarschot en vertellen hun wedervaren. Angèle Debruin, de verloofde van Gust Legein, komt op een avondwandeling de eerste ulanen tegen. De Duitsers besluiten te overnachten op de hoeve van boer Debruin.

Vermits gij trouw onze wekelijkse Aflevering
leest, moet gij ook de Annie Hans' Korte Roman
lezen... Iedere week een nieuwe titel :

DE ZUSTERS

Een volledige roman voor SLECHTS 7 FRANK

OVERAL VERKRIJGBAAR

- Dag, baas Debruin !
- Ha, ziet ge wel, dat ge geen Duitsers zijt ! riep de boer verlucht.
- Ja, wel, we zijn Duitsers !
- En kent ge mij ?
- Al vele jaren... En gij mij niet meer ! Wacht even...
- De kerel nam zijn shako af...
- Wilhelm ! zei Debruin verbaasd.
- Juist ! Maar nu geen paardenkoopman meer ! Officier in dienst van onze grote keizer. Ja, zeg maar, dat ge me liever niet gezien hadt !
- Rechttuit gesproken, oorlog is een wrede zaak.
- Ha, ge hadt maar geen oorlog moeten beginnen !
- Wij !
- Natuurlijk ! Onze keizer vroeg alleen door 't land te mogen trekken... De Fransen kwamen er wel door.
- We hebben nog geen Fransman gezien.
- Nu, dan zouden ze het toch gedaan hebben ! En in plaats van onze soldaten als vrienden te laten komen en er goede zaken mee te doen en veel geld te verdienen, begint ge te vechten.
- Wilhelm, ik zie 't allemaal wat anders in, hernam Debruin, enigszins gerustgesteld door de vriendschappelijke toon van de overste.
- Nu ja, dat kan wel, maar we gaan er nu niet verder over twisten.
- De hoofdman stapte de woning binnen en trok de deur der voutekamer open.
- Debruin, met hoevelen zijt gij thuis ? vroeg hij.
- Wel, ik en mijn vrouw, de kleinen die boven slapen en Angèle.
- Geen knecht of meid ?
- Mijn knecht is naar de oorlog, en mijn vrouw en dochter kunnen genoeg werken om een meid te missen.
- Goed ! Wilt ge met uw vrouw in die kamer gaan ?
- De overste wees naar de voute.
- Waarom ?
- Omdat ik 't zeg !
- Maar Wilhelm...
- Hoor eens boer, ik sta nu hier niet als Wilhelm, die paarden komt kopen, maar als overste van deze mannen. En ik wil zonder tegenspreken gehoorzaamd worden ! Dus, ga nu met uw vrouw braaf op de voute !
- En mijn dochter ?
- Die komt bij u ! We doen u geen kwaad, als ge gehoorzaamt... Maar anders durf ik gerust uw hof in brand te laten steken.
- Maar Wilhelm...
- Ik ben nu geen Wilhelm ! Uw dochter moet ons eten geven !
- De man en vrouw bestegen 't trapje. De aanvoerder sloot de deur achter hen dicht.
- En Angèle ! kreet de boerin.
- Gij, meisje, zult ons bedienen. We hebben honger ! sprak de Duitser tot de dochter. Kijk nu toch zo angstig niet. Wij doen geen kwaad, maar nemen maatregelen voor onze veiligheid. Uw vader is een goede kerel, maar hij zou toch wel de burgemeester van onze aanwezigheid durven verwittigen, en de burge-

meester kan naar hier of daar telefoneren.

De hoofdman haalde een jonge ulaan uit de groep en gelastte hem bij 't venster der voutekamer de wacht te houden, opdat de boer langs daar niet zou ontsnappen.

De anderen stalden hun paarden.

- Brood, bier, hesp, daarmee zijn we tevreden, zei Wilhelm tot Angèle. Haal maar op! En niet zo beven! Straks moogt ge bij vader en moeder!

Boven begon een der kinderen te schreien.

- Moeder! klonk het.

- Ze moeten daar stil zijn! gebood de hoofdman.

- 't Is mijn broerke.

- Haal het naar beneden.

Het knaapje werd bij zijn ouders op de voute gestoken. Angèle draafde heen en weer naar en uit de kelder en weldra was 't verlangde op de tafel aanwezig. De dochter des huizes moest de glazen vullen. De mannen, die op stoelen, banken of ook wel op de vloer zaten, sneden zelf brood en ham en aten met smaak. Toen Angèle even bij Wilhelm stond, greep deze haar vast.

- Laat me gerust! riep 't meisje.

Ze spartelde tegen, maar lachend trok de Duitser haar op zijn knieën.

- Kom, kom, zo'n schrik hebt ge van de liefde niet! spotte hij, haar kussend op de mond.

- Vader! kreet Angèle in hevige angst.

- Alloh, alloh, denk nu maar eens, dat ik uw vrijer ben in plaats van zo'n boerenlummel, die nog niet weet hoe hij zo'n fijn meisje vasthouden moet!

- 't Is een schande! Mijn verloofde is soldaat. En gij, ook een soldaat, eerbiedigt nog niet zijn bruid, terwijl hij strijdt!

- Juist, dat is de straf. De Belgen vechten met de Duitsers en in die tijd vrijen wij met hun zusters of lieven! Toe, kijk me eens aan!

De schavuit trok haar vaster tegen zich en kuste haar weer.

- Vader! riep Angèle. De boer bonsde tegen de deur der voute.

- Houd u maar kalm! tierde Wilhelm. Als ik uw gezicht zie, blaas ik er de kogels van mijn revolver in.

- Bij de liefde Gods, heb toch deernis, hoorde men de boerin smeken.

- Alloh, alloh, en dat alles om een kusje! hernam de aanvoerder. Ik wil er nog een dozijn! Straks gaan we wat in 't bos wandelen ook, liefste schat!

Maar eensklaps gaf het meisje hem een geweldige slag in 't gelaat en ze maakte van zijn verrassing gebruik om de deur uit te snellen.

- Houdt haar! gebood Wilhelm.

Enige ulanen sprongen op. De duisternis was nu gevallen en begunstigde Angèle's vlucht. De verloofde van Gust snelde naar Legeins hoeve. Geheel ontdaan kwam ze er aan. Binnen heerste de diepste stilte. Angèle bonsde op de deur.

- Niet open doen! hoorde ze een stem.

- O, in Gods naam, laat me er in! Ik ben het... Angèle.

Legein ontsloot de deur.

- Gij Angèle? vroeg hij verbaasd. We peinsden dat het Duitsers waren... Ze zeggen, dat er paardenmannen in de omtrek zijn.

- Ze zijn bij ons!

- Op 't hof?

- Ja... En ze hebben vader en moeder op de voute gestoken en de officier wilde me mee hebben naar 't bos!

- Die sloeber!

- Och Here, nu begint het hier ook! kloeg de boerin.

- En kondt ge weglopen? vroeg Legein.

De vrouw ontstak een kaarsje, want de mensen hadden uit vrees voor het zwervend krijgsvolk in 't donker gezeten. 't Meisje vertelde nu wat er gebeurd was.

- Maar wat gaan ze met vader en moeder doen? vroeg ze dan angstig.

Martha was op 't gerucht uit haar kamer gekomen. De jonge vrouw zag bleek. Nog steeds was ze zonder nieuws van Frans en ze kwijnde onder haar onrust. Ze hoorde nu van de komst der Duitsers en zei dadelijk:

- We moeten de burgemeester of mijnheer Desmedt verwittigen.

- Zijt ge niet wijs? riep haar vader.

- 't Is onze plicht. Anders helpen we de Duitsers. En 't zijn vijanden van ons land. Och, Here, misschien hebben ze Frans al neergeschoten!

- Ik ga niet naar 't dorp! verzekerde Legein.

- Dan ga ik!

- En als die sloebers het horen, steken ze misschien ons hof in brand!

- De burgemeester of mijnheer Desmedt kunnen de gendarmen te Brugge telefoneren... of gelijk waar. Zwijgen we, dan zijn we medeplichtig!

- Desmedt krijgt zelf een beroerte van benauwdheid als hij het hoort.

- Toch ga ik, vader!

- Ik ga mee, zei Angèle. O, als die schavuit me vastgreep, dacht ik aan Gust... Ja, ik ga mee... en ze moeten vader en moeder ook verlossen!

Legein bromde nog wel wat, maar verzette zich niet langer, en Martha en Angèle spoedden zich naar de plaats. Ze belden bij Desmedt aan, doch kregen geen antwoord. Dan begaven ze zich naar Dezutter. Deze was opgebleven.

- Wat komt ge hier doen? vroeg hij.

Martha legde haar boodschap af.

- Ha, zitten de vogels daar! Ja, ik had 't gehoord, dat er in de streek waren, maar zo dicht bij!

- We zijn al bij Desmedt geweest.

- Die komediant moest juist op reis. 't Is wel wonderlijk, hé? Hij had het ook gehoord van die Duitsers en de kommandant van de garde-civiek is de eerste, die zijn hielen laat zien... Ja, wat gaan we doen? Telefoneren op 't gemeentehuis. Misschien kunnen de gendarmen die deugnieten in hun slaap verrassen. Gaat gij naar huis! Ik zal de burgemeester wekken.

DE AANVAL

Wilhelm vloekte van nijd, toen zijn mannen van een vergeefse jacht terugkeerden. Hij trok de deur der voutekamer open en riep:

- Uw dochter is gevlucht! Maar als ze ons verraadte zijt ge er beiden aan!

- Wat kan ik er aan doen? vroeg Debruin.

- Ge zijt hier allen bedriegers en valsaards! Ge zoudt ook onze gekwetsten afmaken, gelijk ze bij Luik deden of op onze soldaten schieten, zoals te Leuven, loog de Pruis. Maar we laten ons niet als beesten vermoorden! Weggelopen! En dat voor een kus!

- Angèle is treffelijk opgebracht. Ze is niet als Rosse Trien uit de Drie Linden. Daar zoudt ge welgekomen zijn.

- Treffelijk! In 't bos gebeurt er al wat anders. Daar zal uw schone dochter ook wel de weg kennen! Ge zijt in uw hart blij, dat ze weg is, maar lacht niet te vroeg! Als er verraad gebeurt, zijt ge er de eerste aan!

En Wilhelm wierp woedend de deur toe. Hij zette nog enige schildwachten uit.

- Wie er voorbijkomt, houdt ge aan! gebood hij.

De ulanen hadden bossen stro uit de stal gehaald, en die op de vloer gelegd. Ze namen nu enige rust, maar sliepen niet vast in. Even later bracht een soldaat een burger binnen. 't Was Jozef Lauwe. Hij beefde over al zijn leden.

- Die kwam uit 't bos, zei de schildwacht.

- Tiens, 't is Wilhelm! riep de knecht van Desmedt. Of ik ben gans in de dool!

- Ja, ge herkent me, maar ik sta hier nu niet als Wilhelm; ik sta hier als officier.

- Dan weet ge toch wel, dat ik geen moordenaar ben, om alzo opgebracht te worden!

- Wat doet ge zo laat buiten?

- Ik heb mijn meester moeten wegbrengen. Die had gehoord, dat er Duitsers in de streek waren, en is naar Ieper gevlucht. Ik keerde nu naar mijn oude moeder terug. Ze is ziek!

- Wie is uw dappere meester dan?

- Desmedt! Ge moet hem kennen!

- Overste van de burgerwacht!

- Die bestaat niet meer. Ze werd kort na de bezetting van Brussel opgedoekt en alle wapens moesten ingeleverd worden.

- Hoor eens, 't kan waar zijn, wat ge vertelt.

- 't Is op mijn zielezaligheid waar!

- Ja, ja, dat ken ik! 't Kunnen leugens zijn ook. De boer en zijn wijf zitten in die kamer. Gij gaat er bij!

- Maar waarom?

- Omdat ik 't zeg! En als we verraden worden, zijt ge er aan!

- Maar wat misdeed ik nu! En mijn oude moeder.

- Uw moeder kan mij niets schelen! Mij kan alleen maar onze veiligheid schelen. En vooruit nu!

Wilhelm opende de deur der route.

- Wie hebben we daar? vroeg Debruin die in 't duister de gedaante zag.

- Jozef Lauwe in levende lijve, maar dat wel wat bibbert.

- Wat komt ge hier doen?

- Moet ge dat vragen? Maar zeg eens, is er daar geen venster groot genoeg om me door te laten?

- Er staat een soldaat op wacht.

- Als ik die eens neerbokste!

- Hij zal u eer neerboksen dan gij hem!

- Zoudt ge ze niet vervloeken tot in 't diepste der hel? Te Aarschot val ik in hun klauwen... en nu waarachtelijk op Steenhove weer! En Wilhelm is er bij! Dat noemde zich dan vroeger vriend.

- Spreekt zo luid niet ! vermaande de boerin.
- Dat kwam hier paarden kopen, de mensen trakteren, de meisjes opvrijen, de vriend uithangen ! Die zeisenmarchands, die leurders met hun goedkope pikken en messen zullen zeker ook allemaal als soldaat verschijnen ! Een smerige spionnenboel was het ! Zwijg eens even, wat hoor ik nu !
- Er is iemand bij Wilhelm, en m'n ziele Gods, ik ken die stem ook. Wacht eens... Ha... 't Is Fried. Luister eens Debruin.

De boer legde het oor tegen een reet en fluisterde :

- Ja, 't is de stem van Fried ! Maar Fried was niet bij de paardemannen !
- Dan komt hij er nu bij ! Die is ergens verdoken geweest. Zo'n sloeber ! Ook al een, die ons brood at en ons woord sprak. Wat hebben ze ons op alle manieren bedrogen ! En 'k zit hier niet gerust !
- Onze Angèle is weggelopen, vertelde Debruin. Ze zal misschien hulp halen.
- Wie ?
- De garde-civiek !
- Die bestaat niet meer. En wat zou ze kunnen ? Desmedt !... Debruin, gij zijt een onnozelaar ! Desmedt en zijn staf waren heel moedig, zolang de Duitsers ver weg waren. En moeten er burgers de ulanen aanvallen, wel dan komen binnen enige dagen of weken grote benden, die hier de parochie plat branden ! 't Zijn duivels, baarlijke duivels ! 'k Beef nog als ik aan Aarschot peins. En wat gaan ze nu doen ? 'k Verschoot mijn eigen half dood, als ze me daar opeens vast stekten. Wie peinst er nu hier aan Duitsers ! En ze draaien u achter slot en grendel, eer ge ze herkend hebt.

De gevangenen sliepen de hele nacht niet. Tegen de morgen opende Wilhelm de deur.

- De vrouw moet ons een goed ontbijt bezorgen, zei hij. En de boer en die andere daar zullen met ons meegaan !
- Meegaan ! riep Debruin ongerust.
- Ja, om de weg te wijzen !
- Maar die kent ge toch !
- De binnenwegen niet zo wel ! We moeten de grote banen mijden en toch te Poperinge geraken. Gij gaat een eind mee, tot ik nieuwe gidsen aanstel. En nu niet tegenpruttelen, 't helpt u toch niet. Debruin ! 't Is oorlog... en gij Belgen hebt die oorlog gewild !

De boerin moest ham en eieren bakken, koffie opschenken, terwijl de soldaten zelf brood sneden.

- Waar is uw dochter ? vroeg Wilhelm aan Debruin.
- Hoe kan ik dat weten !
- Wee u, als ze ons verraadt !
- 't Is nog genoeg bekend, dat ge door de streek trekt. Ge loopt in geen zak !
- Ja, maar als ze onze juiste bewegingen kennen is 't nog wat anders. Wat is die dochter preuts ! Voor een kus !
- Ze is treffelijk !
- Ja, ja... we kennen dat liedje ! Ge vergeet jongen, dat wij hier komen als meesters !

Debruin zweeg maar liever. Eindelijk vertrokken de ruiters. Lauwe en de boer moesten vooruit stappen. Uit 't bos kwam een man. 't Was een boerenknecht op blokken.

- Hola, vriend, kom hier ! riep Wilhelm...

- Maar mijnheer, ik moet om de dokter voor mijn baas. Deblauwe is zelf ziek en ik ga naar Donkhof.

- Uw baas kan voor mijn part naar de andere wereld trekken, maar gij doet wat ik zeg ! Voorwaarts !

De oude Dillen werd eveneens gepakt.

- 't Is een schande voor God en de mensen ! riep de Boskanter. Is dat nu oorlog voeren ?

- Wat eerbiediger zijn !

- Houd uw wafel, fluisterde Jozef. Ze geven zoveel om uw leven als gij om dat van een puid.

Wilhelm dreef elke burger, die hij ontmoette voor de soldaten.

- Zo kunnen ze niets gaan verklappen, zei hij tot zijn mannen. En voor ons zijn ze een schild.

De troep trok door het woud. Eensklaps riep Lauwe :

- Onze soldaten ! Komt vrienden !

Hij sprong achter de struiken. De anderen volgden.

- Verraad ! riep Wilhelm, en zelf rende hij 't eerst weg.

Schoten knalden. Belgische vrijwilligers vielen de ulanen aan. Sommigen konden ontsnappen; vijf lagen er dood op het mos. Vier gaven zich over... Dadelijk liep er veel volk samen.

- Ge zijt onze verlossers ! juichte Dillen. Zo is mijn ziele, de oorlog bij u, eer ge 't weet.

- En zit een mens in ellende eer hij er aan denkt ! riep Lauwe. Dat is nu verduiveld voor de tweede maal.

Onder de hoge bomen, waarin reeds herfsttinten kleurden, lagen de lijken... Knappe, kloeke jongens, naar Vlaanderen getogen, om er te sterven.

- 't Is niettemin wreed ! zei een vrouw.

- Wat ze te Aarschot en elders deden, is al wreder ! beweerde Jozef.

Een der ulanen had een kogel in de mond gekregen. Zijn ganse gelaat was een bloedvlek... Iemand legde er een groot varenblad over.

- 't Is te afgrijselijk, om te zien, zei hij.

De gevangenen stonden neerslachtig in een groepje.

- 't Is jammer, dat Wilhelm de pijp uit is ! zei Lauwe.

- Wilhelm ? vroeg er een.

- Ja, onze paardenmarchand. Hij was de aanvoerder !

- Wilhelm, die altijd in de Arend verbleef !

- Dezelfde ! En een lelijke loebas is hij, hé, Debruin.

- Een sloeber !

- Konden we die ophangen aan de hoogste boom ! Daar wil ik een piksplinter-nieuw touw voor kopen.

Weldra verschenen de burgemeester en Dezutter ter plaatse. Een dokter zou ontboden worden om een zwaargewonde te verzorgen.

- Breng hem bij mij, zei de oude Wanne, die in een hut woonde. 'k Heb deernis met de jonge. 't Is een Duitser, maar 't is toch iemands kind.

- Hoort ge 't nu, hoe ze hier uw gewonden afmaken ? vroeg Jozef aan de gevangenen.

- Wij worden bedrogen, antwoordde een van hen.
- Omdat ge gaarne bedrogen wordt! Uw keizer is uw God! Als hij u naar de dood jaagt zoudt gij nog zijn tenen kussen.

Uit een dreef kwamen Angèle en Martha.

- Dat zijn de twee heldinnen! sprak Dezutter.
- Vader! juichte de dochter van Debruin. Goddank, ge zijt toch verlost.
- Ge zijt een braaf kind!
- Gelukkig, dat ik kon vluchten! Maar is Wilhelm niet gevangen? Of is hij dood?

Schuw keek het meisje naar de lijken. Dadelijk wendde ze 't gelaat af. Martha begon eensklaps te wenen.

- Zo ligt Frans misschien ook ergens in de vreemde! jammerde ze.

De jonge vrouw verwijderde zich. Angèle snelde haar achterna en nam haar bij de arm.

De gewonde lag nu in de hut van Wanne, op het bed van de oude vrouw.

- Burgemeester, zei Lauwe, vannacht is Fried bij die sloebers geweest.
- Vraag het eens aan de gevangen of er niet een burger op het hof geweest is! De Duitsers bevestigden het.
- Dan moet hij helpers hebben! beweerde de veldwachter. Anders kan het niet! En ik heb het altijd gezegd, dat er verraders op de parochie zijn.

De vrijwilligers trokken met hun gevangenen heen. Tussen Zarren en Esen stuitten ze weer op een groepje ulanen. Opnieuw vielen er doden doch nu ook drie van de Belgen. Deze werden naar Esen gebracht. De vrijwilligers voerden hun gevangenen naar Diksmuide. 't Ganse stadje liep uit. Het volk juichte. Het was of men een grote overwinning had behaald.

Een dokter schouwde de doden die daarna in het bos begraven werden... De geneesheer onderzocht ook de gewonde in Wanne's hut. Hij schudde bedenkelijk het hoofd.

- Ik zal doen wat ik kan, zei hij. Haal vlug een zuster uit 't klooster!

't Was een blonde jongeling, die nu bleek, half bewusteloos op het blauw-wit geruite bed van de oude vrouw lag. Zijn lans stond buiten, want ze was te lang voor 't lage vertrek. De dokter ontdeed de lijder van zijn jas. Op de borst, die rood zag van bloed, uit drie verse wonden gevloeid, hing een zilveren kruisje.

- Van Mutter! zei de ulaan eensklaps op matte toon.
- Och Here, van zijn moeder! herhaalde Wanne medelijdend.
- Waarom kwam hij hier? vroeg Dillen. Zijn de onzen ook niet weg! Gisteren zag ik nog 't vrouwtje van Vinckenier! De tranen schoten me in de ogen! Hoeveel zijn er van ons al dood, onschuldig, geheel onschuldig. En hoevele nog! Het bos zag rood van bloed en 't staat geschreven! Wij hebben die Duitser daar niet geroepen!

- Stil! vermaande de dokter.

- Dorst, drinken! smeekte de gewonde.

Hij dronk gretig het frisse bronwater uit het bos, waar in de bomen de vogels schuifelden, de takken ruisten, terwijl hier een jong leven vervloog. De zuster kwam. De dokter fluisterde enige tijd met haar. Hij had een schotel gereed gezet en spreidde de doeken uit welke de non meegebracht had.

En nu zocht hij in de wonde naar de kogels.

- Ach, mein Got ! jammerde de lijder soms pijnlijk.
- Na een kwartier was de dokter klaar. Hij had de wonden gezuiverd en verbonden, maar wilde niet, dat de ulaan vervoerd werd.
- Dan sterft hij dadelijk, zei hij. Rust moet er zijn !
- Moeder telegraferen ! had de ulaan verscheidene malen gepreveld.
- Doch dat kon niet. Zijn eigen leger stond nu tussen hem en zijn moeder...
- Wanne zat in de hut naast zijn sponde en verjoeg de vliegen van zijn kussen.
- 's Avonds stierf de Duitser. Een uur er voren was hij buiten kennis geraakt.
- Dillen kwam kijken...
- Vijf in 't bos, en nu een, dat is zes, mompelde de oude Boskanter.
- 't Is wreed ! beweerde Wanne.
- 't Is nog niets, oude sloor, nog niets ! 't Was al bloed in 't bos. Zes nog maar... Dat is een voorteken. Gruwelijk zal het gaan !
- Oude gek, begint ge weer ?
- Niet gek, Wanne ! Zijt gij een dochter van ons ras en gelooft ge niet aan de tekenen ? Spot ge met de voorspellingen ! Gelooft ge, Wanne ?
- Nu ja...
- Ha, velen geloven ze niet, maar de tekenen bedriegen nooit... Zes in het Houthulsterbos ! 't Is een voorteken... Duizenden zullen er hier vallen, en wee het woud, wee de bomen, wee de hutten, wee de grond... wee de arme jongelingen en mannen ! Al bloed was het... En de dood zag ik lachen ! Ja, de dood lachte grijnzend om de oogst, die hij binnen zal halen !
- Angst hing over de streek. En men dacht huiverend aan de dwalende Fried, die hier kwaad brouwde en zijn valse krijgers de weg moest wijzen... Waar verdook hij zich ? En wat zou er nog al gebeuren.

DE EENZAME DODE

Baron Zweder van Hooglinde was zeer gejaagd.

- Mon Dieu, mon Dieu, we zijn nog verrast ! zei hij tot zijn echtgenote. Zoveel inlichtingen genomen, zoveel maatregelen... en de Duitsers zijn er eer we het weten !

- Ulanen toch maar !

- Dan komen de ruitery en het voetvolk ook en is het te laat. Dat zij nu ook die auto opgevorderd hebben.

De edellieden spraken natuurlijk Frans en Bertha die aan de deur luisterde, begreep niet wat er verhandeld werd.

De baron belde haar. Het meisje trad binnen.

- Berthe, zei de kasteelheer, madame de barones en ik moeten op voyage... Een broeder ziek... Miskien wij kun niet terug kom... van die Boches... alloh niet seffens... Kij goed op de chateau let !

- O, zeker, mijnheer de baron.

- De portier ook blijf... in zijn huis... en de hovenier. De servantes wekloop... peins ik... Maar kij blijf... Hier is duist frank voor de menage... Kij koed betaalt zult wordt... Kij nu maitresse van de chateau, tot wij retourner... En moest de Boches kom, kij blijf hier, hein ?

- Ja, mijnheer de baron.

- Zij anders al verdestrueer, die saligauds. Zo wij peins, kij alles heel koed doen. 't Is stom, wij moet vertrek juist nu... maar mijn broer bijkans dood gaan.

De edelman had nog heel wat vermaningen en aanbevelingen te doen. In de namiddag na 't gevecht der ulanen reden de baron en de barones in hun rijtuig naar Diksmuide. Bertha zag hen van op 't perron na.

- Ze hebben toch veel koffers mee om hun zieke broer te bezoeken, dacht ze. Alsot ik 't niet begrijp. Ze vluchten voor de Duitsers. Laat ze maar doen. Ik ben nu meesteres. Wie had 't ooit durven peinzen. Op een kasteel. En duizend frank. Neen, ik vlucht niet, als de Duitsers komen. Fried zal mij beschermen. Hij heeft 't beloofd. 't Is toch nog goed, dat ik hem wat hielp. En waarom ook niet ? Wat schuld heeft hij aan de oorlog?

Zo fluisterde 't meisje. Ze ging het eens vlug thuis vertellen.

- Wat, gevlucht ! riep Legein. En u alleen laten in dat grote kot.

- En de portier en hovenier. En de meiden zijn er ook nog.

- 't Is toch verdoemlijk laf. O, we moesten niet benauwd zijn. De Boche zal niet kom hier... De Boche zal een kloppink krijg... in de grand bataille... de alliés zal naar Berlijn kaan en de Rus tegen kom... Zo stond hij hier zijn geleerdheid uiteen te doen en als er een bende ulanen komt, stuift hij weg en laat hij, mijn ziele, een meisje op zijn kasteel letten. Wij moeten niet vluchten. Of ze een boer of twintig kelen, dat is nikse niet, dat zijn maar ouvriers en fermiers... dat zijn niet nobelen niet die heb keen chateau niet. Maar gij komt thuis Bertha !

- Ik heb beloofd te blijven.

- Vader, als ze 't beloofd heeft moet ze 't doen ! merkte vrouw Legein op. Ze is er toch niet alleen. En de baron kon eer terug komen dan ge peinst.

- Als die Boche een klopping krijg, mesjeu de baron zal wel in 't droge zitten ! Enfin, we kunnen zien. 't Zijn verwenste tijden. 'k Wou dat morgen al de Duitsers met hun poten omhoog lagen, dan was 't al met een keer gedaan.

Bertha keerde naar 't slot terug. 't Begon stilaan avond te worden. Aan de kasteeldreef ontmoette ze plots de heer Desmedt, die teruggekeerd was, nu hij vernomen had, dat er slechts een schermutseling plaats greep.

- Wel zo, mevrouw de barones, zei de landeigenaar.

- Och, 't kasteel bevalt me beter dan de hoeve.

- Ge zijt er ook meer op uw plaats. Zeg, zoudt ge niet liever mijn huishouden komen doen ? Ik meen het Bertha. Adèle is weg.

- Waarheen ?

- Naar de zee... zogenaamd, maar naar haar ouders in waarheid.

- Gevlucht ?

- Niet voor de Duitsers, maar voor mij. O, 't ging niet meer. En nu stemt ze in de scheiding toe, omdat ik haar 't kind laat.

- Louisje ?

- Ja. Een kind hoort bij de moeder. En ik wil een geheel nieuw huwelijk beginnen. De scheiding staat op goede voet. En dan wordt gij mijn vrouwtje.

- Als ge 't maar meent.

- Weer dat wantrouwen. Kom bij me als huishoudster.

- Maar Desmedt toch !

- En waarom niet. Mag ik geen huishoudster nemen.

- En de mensen...

- Kom, de mensen. Alles mag... 't Is oorlog immers. Wat geeft ge om de mensen ? Als wij maar gelukkig zijn ! O, kom...

- Neen, neen, dat niet. Als ge 't meent, moet ge ook kunnen wachten. Ik wil wel in uw huis komen, maar als uw vrouw.

- De baron is gevlucht, hé ? Ik zag hem bij Diksmuide. Ge zijt dus alleen.

- Met de meiden... - Nu ja, maar uw eigen meester.

- Ja... O, ik ben zo blij van de hoeve te zijn.

- Zei ik 't niet altijd, dat ge daar niet behoorde. En ook niet in dienst op een kasteel. Mevrouw moet ge zijn... En dat maak ik u. Kom, we gaan wandelen. Ge zijt vrij, en ik ook. Aan ons deze schone avond.

- Neen, we moeten voorzichtig zijn...

- De mensen blijven vroeg in huis nu door de Duitsers.

- En als wij ze ontmoeten ?

- Er zijn er geen meer in de streek. Kom, liefste. Of waar zal ik u opwachten ? Bertha aarzelde nog...

- De avond is zoel... en ik heb u zo lief ! Ionkte de knappe, jonge man... En ik moet 't u al vertellen van Adèle.

- Nu, aan de brug bij de beek dan... Ik moet even in het kasteel zijn...

- O, laat me niet wachten. M'n hart verlangt zo naar u...

- Niet overdrijven nu. Dat is als uit een boek.

- En ik meen het zo.

- Tot seffens !

- Weer hij, mompelde Bertha, toen ze zich voor haar spiegel tooide. Maar 't is waar van zijn vrouw... en ik krijg haar plaats... ik, de schone, de plaats van die bleke, triestige, trotse madam. Ik kan met hem doen wat ik wil.

De dienstmeiden hadden die dag ook hun loon ontvangen en waren naar huis gelopen. De portier was alleen in 't kasteel.

- Ik kom laat thuis, ik moet op 't dorp zijn, zei Bertha. Ga maar slapen.

- Ge hebt de sleutel ?

- Ja. En misschien ga ik bij mijn ouders overnachten.

- Wel, ik moet dan niet opblijven. Gij kunt er in, als gij wilt !

De jongste dochter van Legein liep de avond in... Ze wandelde met Desmedt door het bos, schuw wel wat, evenals hij trouwens ook, maar toch gedreven door hun verlangen samen te zijn. 't Sloeg elf uur op Steenhove's toren, toen ze 't woud zouden verlaten.

- Tiens, bij Wanne brandt nog licht, zei Desmedt. Wat mag dat zijn ?

- Zie eens door 't venster.

- Kom, stil dan.

Ze slopen tot bij de hut.

- Here God, een dode ! kreet Bertha.

- Ja, een Duitser.

Ze hadden 't lijk op 't bed gezien. Het meisje snelde heen en de man volgde haar. Aan de zoom van 't bos bleef Bertha hijgend staan.

- O, wat verschoot ik, zei ze. En nu alleen in dat eindelijk groot kasteel.

- Kom met mij mee. Niemand zal het weten...

- 'k Durf niet. En in het kasteel durf ik ook niet. 'k Zal altijd die dode voor mij zien. Och, Jozef-Maria, wat verschoot ik.

- Ga mee met mij... Langs 't hofpoortje binnen.

- En morgen...

- Voor 't dag is, weg. We blijven vannacht op... We hebben nog zoveel te bespreken.

- O als 't uit komt.

- Niemand zal 't weten. Wat heeft ge. Neen, zo kan ik u niet laten gaan. 't Is om een ziekte op te doen.

- Ja, ja. 't Zijn rare tijden. En wat moet ik nu doen. 'k Ga naar mijn huis.

- En als ze vragen, van waar ge komt ? Ge zult u verspreken, ge zijt geheel ontdaan. Of wilt ge met uw huis 't kasteel zeggen ?

- Neen, naar 't kasteel durf ik niet meer. Alleen in die lange gangen en grote kamers.

- Dan moet ge met mij komen. Niemand ziet ons. 't Hele dorp slaapt. De burgerwacht bestaat niet meer.

- En uw maarte !

- Die is bij haar ouders !

- Is 't zeker ?

- Zo waar ik 'leef !

« Ja, dan ga ik mee... Och, we worden toch man en vrouw.

- Dat zijn we nu eigenlijk al, liefste. Kom, we gaan al achteren... niemand weet het. In mijn armen zult ge wel rustig worden. Ge heeft als een vogeltje.

Maar Desmedt vreesde nu ook 't bos, dat als een reusachtige zwarte plek tegen de sterrenlucht afstak. Langs een achterweg bereikten ze 't dorp en 't huis. Toen de grondeigenaar 't poortje openduwde, hoorde hij eensklaps roepen :

- Smeerlap !

Voetstappen verwijderden zich.

- Och Here, we zijn ontdekt ! zei Bertha ongerust.

- Niemand heeft u herkend. En van mij mogen ze vertellen wat ze willen... 't Is toch oorlog. Kom, hier zijn we veilig en alleen.

En Desmedt leidde 't meisje het huis binnen waaruit vrouw met kind heen-gegaan waren op aandringen van de man, die van de naderende vijand sprak.

DE ENGELSEN

- Er zijn Engelsen, riep De Zutter, de veldwachter, tot een groepje dorpe-lingen, dat de volgende morgen voor de kerk over de oorlog stond te praten.

- In Engeland, zeker ! spotte er een. We zijn al zo dikwijls blijde gemaakt.

- 't Is mijn ziele waar... 'k hoorde 't juist door de telefoon op 't gemeente-huis.

- Waar dan ? klonk het.

- Te Oostende, te Zeebrugge en verder ook. Maar ze hangen precies niet al-les aan onze neus.

- 't Nieuws bracht vreugde. O, hoe dikwijls had men het gevraagd : « Wan-neer komen onze bondgenoten ! Wanneer is de hulp er ! ». Er was iets roerends in dat algemeen verlangen. 't Kleine België had niet gearzeld zijn plicht te doen... maar nu er al zoveel jongelingen gevallen waren, en die overmach-tige vijand, die geweldige reus, op onze bodem stond, gevoelden we onze krachten slinken. O, als we hulp kregen !...

Wanneer kwamen de Engelsen ? En plots verschenen ze op een mooie zomer-morgen in de Vlaamse dorpen.

- De Engelsen ! klonk het van huis tot huis, van hoeve tot hoeve...

En nog zie ik de mariniers of de ruiters op onze pleinen, onder de weelderige kastanjebomen rond zo'n grijze kerk, of in de ouderwetse afspanningen, op binnenplaatsen met keukens, stallen, schuren, als Dickens ze beschrijft. 't Hele dorp liep uit... Gistel of Gits, Kortemark of Lichtervelde... Wie wat Engels kende, luchtte het nu fier, wie 't niet kende, gebruikte de gebarentaal, maar uiten moest men, en uiten 't blij gevoel, het tevreden gemoed. Knappe Tommies schertsten met Vlaamse meisjes, vaders speelden met Vlaamse kinderen en beduidden door 't opsteken der vingers aan de moeders hoeveel boys ze thuis hadden gelaten. De boeren bewonderden de flinke paarden en 't dengdelijk tuig. Stalknechten goten fris water in de houten drinkbakken voor de deur, waar in vrede-stijd de voerlui stopten, en ze zeulden met zakken haver. Goedmoedige burgers wilden de Engelsen overvoeren met brood, hesp, spek, kaas. Ieder wilde een Engelsman een sigaar doen roken of een pijp stoppen...

En men wreef in de handen... de grote broer was er en hij zag er kloek uit en beschouwde kalm de toestand als een, die 't gevaar wel ziet, doch niet vreest. Jonge meisjes en vrouwen gingen naar huis en schreven aan de man of de vrijer bij 't leger, dat de Engelsen er waren en hij «koerage» moest hebben, dat «DEN Duitsman 't nu weten ging». De soldaten trokken verder om 't front te vormen op de hun aangewezen punten. Jongelingen van Steenhove sprongen op de fiets om de Engelsen in de streek te gaan zoeken. Ze wilden ze zien en begroeten.

- Ja, ja, voorspelde De Zutter, de oorlog gaat al vlug gewonnen zijn. En de ulanenpest is uitgeroeid.

't Nieuws verbreidde zich en de mensen kwamen uit de huizen gelopen, en ze vroegen aan de veldwachter of er ook Engelmans op hun dorp zouden komen.

- Mensen, zwijg toch, mijn hoofd breekt haast ! riep de goede man eindelijk. Ik weet er juist zoveel van als gij.

De heer Desmedt kwam eveneens door het dorp. Dezutter ontmoette hem.

- Ik ben nog altijd bevelhebber der burgerwacht, al is deze tijdelijk non-aktief, merkte de landeigenaar op. En ge zoudt beter doen, voor ge 't hele dorp in beroering brengt, mij verlof te vragen om nieuws te verbreiden. Ge hebt een militair geheim geschonden.

- Wel zo, ik meende dat onze kommandant nog te Ieperen zat ! merkte de veldwachter kalm op. Maar gisterenavond zag ik hem tot mijn verwondering, en hij was mijn ziele, niet alleen. 't Was zeker ook een militair geheim.

Desmedt schrok, maar beheerste zich.

- Zo, ge verraadt u zelf, sprak hij nijdig. Ge hebt mij voor smeerlap uitgeschonden.

- En gij mij eens voor krapuul, omdat ik niet gelopen was, zoals onze heldhaftige bevelhebber. Onze arme jongens, de zonen van uw pachters vechten en gij lukt nu een van hun meisjes in uw huis.

- Ge liegt !

- Een militair geheim. Ik weet niet wie de lichtekooi was, want dat moet ze zijn, en 't gaat me niet aan ook, maar als ik u nog na tien uur op straat betrap houd ik u aan en uw militair geheim erbij. Om tien uur moet ieder van de straat zijn, zo men geen bijzondere toelating heeft, en die bezit gij niet. En voor de rest, heb ik niets met u te maken.

Dezutter wandelde bedaard verder.

- Die vervloekte boer, rompelde Desmedt. Gelukkig heeft hij Bertha niet herkend. Maar als hij nu maar zijn tong niet te veel roert, zodat mijn vrouw het hoort. Schandaal in de familie, de hemel beware mij daarvoor... Dan zou 't waarlijk wel eens tot een scheiding kunnen komen, zoals ik Legeins naïeve dochter wijsmaak.

De landeigenaar ging wat met de dorpelingen spreken. Op Steenhove kwamen er geen Britten. Deze trokken trouwens ook uit Vlaanderen weg naar Frankrijk, om er zich bij hun bondgenoten aan te sluiten. Men wist, dat de Duitsers ook de vesting Antwerpen begonnen te belegeren, maar er heerste nu vertrouwen en levendige hoop.

En Desmedt, die gisteren nog hals over kop naar Ieperen was gevlucht, vertelde overal, dat alles goed ging, heel goed en alleen de slechte vaderlanders moedeloos waren.

Diezelfde dag zag men Deblauwe uit 't klooster komen.

- 't Is een taaie kater, zei Free, de postbode. Nu al weer op de been en als een dode droegen ze er hem heen.

De geneesheer had gesproken. Zonder omhaal van woorden vertelde hij het, dat hij door Fried aangevallen was op 't ogenblik dat hij de Duitser, die van achter een struik sloop, verraste.

- En ik weet nog meer, prevelde de zonderling. Maar dat zeg ik op tijd en stond. Dat moeten alle oren niet horen.

ZIJN MEID

Die namiddag begaf Bertha zich naar Doorhage. Ze dacht aan de afgelopen nacht.

- O, moest vader het weten, was weer haar angstige gedachte. Of men moest ze eens gezien hebben, toen ze hedenmorgen eer 't nog licht werd in een oude mantel van madam Desmedt gedoken 't hofpoortje uitsloop.

Ze nam zich dan telkens weer voor, niet meer geheime samenkomsten te hebben met de man, die nog altijd gehuwd was, al leefde hij in onmin met zijn vrouw. Maar ieder maal als hij haar lokte, volgde ze hem, en steeds verder en verder, van de weg naar 't bos, van 't bos naar de verlaten hoeve ...en nu in de woning op 't dorp.

't Meisje gevoelde zich beschaamd, toen ze thuis kwam en moeder haar vroeg of ze die nacht niet benauwd geweest was op 't kasteel. Legein bromde nu niet, want hij had ook het goede nieuws van de Engelsen vernomen.

Martha kwam uit op de hof. Ze sloop hele dagen als een schim rond, sprak zelden, zuchtte veel, of ging op haar kamer of achter in 't prietel van de hof. Geen nieuws van Frans. Geen teken van leven. Nog kwamen er op 't dorp brieven van Antwerpen en de vrouwen of moeders toonden ze elkander verheugd. Maar dan sloeg weer de hoop op, en Martha knielde in de kapel aan de weg, of in de oude kerk, waar zo menige bedrukte ziel om verlichting smeekte, en ze brandde kaarsen voor de beelden in haar slaapvertrek en bleef tot laat in de nacht bidden, want rusten kon ze toch niet.

- Komt ge niet eens naar het kasteel ? vroeg Bertha aan haar zuster. Dat zal uw gedachten wat verzetten.

- Neen, mijn gedachten draaien toch altijd om 't zelfde...

En weer ging Martha heen.

- Arm kind, zei vrouw Legein medelijdend.

- Ze moet moed hebben ! sprak de boer. Frans kan ergens verdoken zitten en 't is een rappe gast genoeg om vrij te geraken, maar dat gaat al zo vlug niet. Waarom eerst 't slechte denken ?

Eensklaps stormde de jonge vrouw de woning binnen.

- Och, Here... 'k Hoor 't kanon ! riep ze snikkend...

- 't Kanon ! herhaalde haar vader. Zijt ge aan 't dolen.

- Ja, 't kanon. En 't heeft voorzeker mijn Frans ook vermoord.

Legein hinkte naar buiten. Waarlijk, uit 't Oosten dreunde het geschut. Soms waren 't doffe slagen, dan weer scheen 't een lang gerekt gerommel als bij een verwijderd onweer. De vrouw kwam bij haar man staan.

- Is 't waar ? vroeg ze.

- M'n ziele ja... 't Komt van Antwerpen. Dat is toch wel de oorlog... Hoor maar... Zouden de Duitsers Antwerpen ook nog pakken ?

- De gazet zegt, dat 't onmogelijk is.

- O, gij trunte. met uw gazet.

- En de Engelsen die helpen !

- Ja, 'k weet het wel. Maar dat we nu zo al met een keer dat gedonder tot hier horen. Hij moet weer met zijn zware kanonnen bezig zijn.

En zo stonden vele te Steenhove ontroerd te luisteren naar die indrukwekkende stem van de oorlog.

Tegen de avond ging Bertha terug naar het kasteel.

Nog altijd klonk 't kanon. 't Meisje bleef bij de portier, tot deze slapen ging. Dan begaf ze zich naar boven. Op de gang, bij haar kamer, gilte ze van schrik. Daar stond een man. 't Was Fried.

- Gij ? vroeg ze.

- O, liefste, eindelijk komt ge ! En als meesteres van dit kasteel ! Wat heb ik een geluk !

Eensklaps greep hij haar bij de pols.

- Ge doet mij pijn ! kloeg Bertha.

- Ga in uw kamer ! 't Is deze, hé ?

- Ja ! Maar wat wilt ge ?

- Ga binnen...

Hij dwong haar te gehoorzamen en sloot dan de deur. Zijn gelaat gloeide zijn blik vonkte.

- Bedriegster zei hij met doffe stem. Waar zijt ge deze nacht geweest ?

- Thuis !

- Leugens ! Bij Desmedt, ba, bij een getrouwde man.

De Duitser duwde het meisje in een zetel.